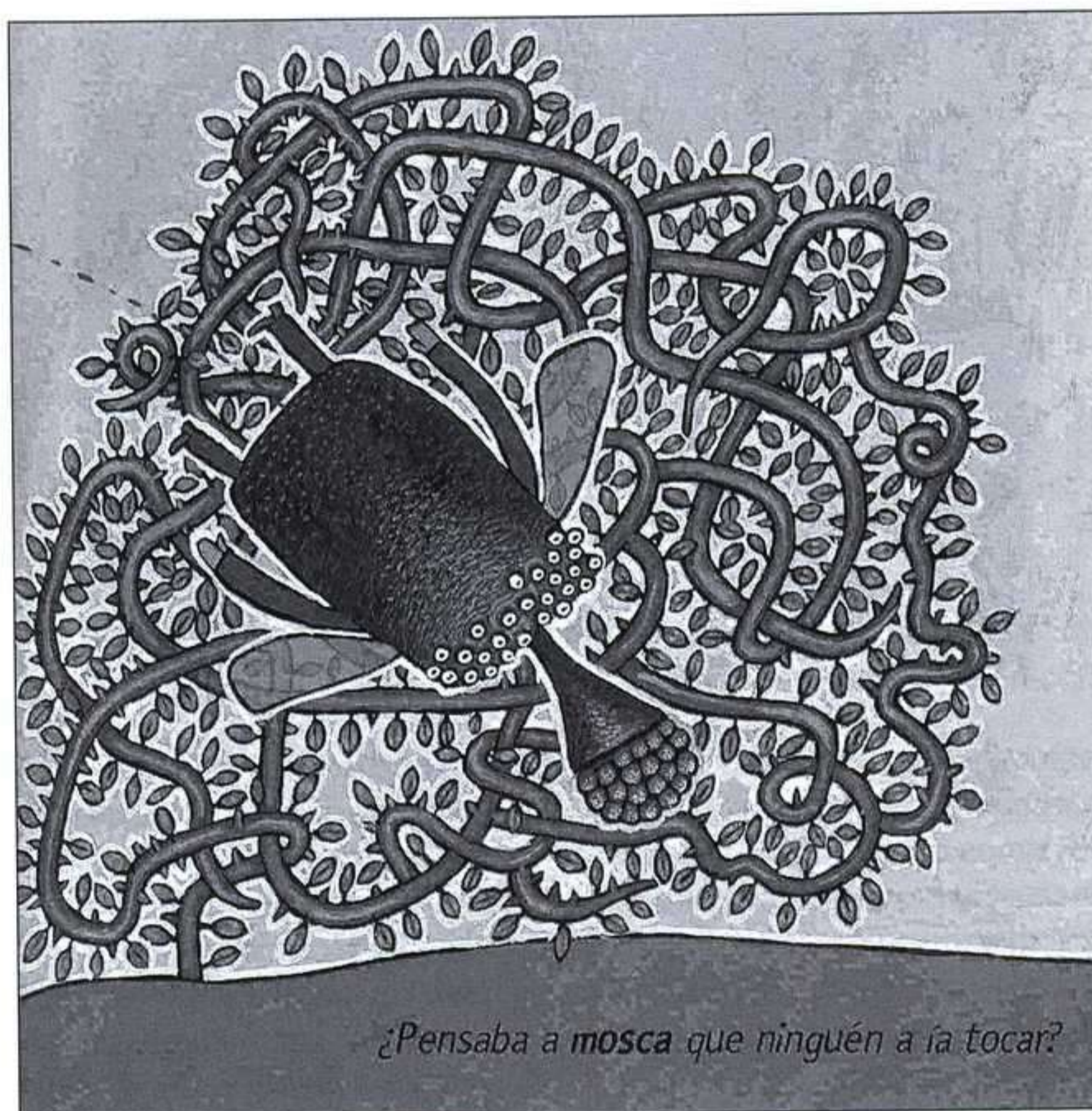

Galicia: máis gozos que sombras

Mª Jesús Fernández

Malia os continuos rumores de crise na industria editorial, un primeiro achegamento a produción de literatura infantil e xuvenil nestes últimos meses, ofrécenos un panorama con trazos moi estables e poucas diferencias respecto a períodos anteriores. Se ben é verdade que constatamos un lixeiro retroceso no número de primeiras edicións orixinais, o que non semella preocupante tendo en conta o alto volume que se segue a editar, as grandes liñas mantéñense, con salientable presenza dos grupos editoriais que veñen liderando o sector, regular crecemento das coleccións consolidadas, criterios de edición nos que non apreciamos cambios en canto a xéneros e destinatarios. Outro trazo de continuidade, aínda que máis ben poderíamos dicir de pouco risco, apreciámolo no feito de que a maioría dos títulos publicados están asinados por autores e autoras coñecidos e consolidados e hai pouca presenza de escritores novos. Si observamos unha salientable melloría, tanto en formato como en contidos, dalgúns coleccións clásicas, como é o caso da veterana *Árbore*, da editorial Galaxia, ou o xa comentado de Ala Delta, de Tambre Edelvives. Tamén se observa un retroceso significativo na presenza de certas editoriais con sedes fóra de Galicia como é o caso de Edebé, SM ó Alfabeta. O máis lamentable é a desaparición da revista de cómic *Golfiño* que achegando calidade e innovación acadara popularidade

OSCAR VILLÁN, AMORA, KALANDRAKA, 2004.

entre lectores de todas as idades e dera a coñecer o traballo de artistas moi interesantes. Costa traballo crer que un produto destas características non teña interese para os editores e os responsables da cultura.

Pasamos a continuación a comentar a novidades e incidencias que se produciron nesta última etapa.

Novela para a mocidade: historia, lendas, misterio

Como vén sendo habitual, no grupo de libros editados para mozos e mozas atopamos ampla

variedade temática e títulos de moita calidade e interese.

Un tema polo que se interesaron varios autores ten sido a recreación histórica dunha época e duns personaxes. Neste marco queremos salientar un libro que nos ten gustado especialmente e que coidamos que é do mellor da produción do ano en lingua galega. Referímonos á novela *O armiño dorme* (col. Costa Oeste, Galaxia), escrita por Xosé Antonio Neira Cruz que mereceu o Premio Raíña Lupa 2002 da Deputación da Coruña. Trátase dun relato apaixonante e moi ben documentado co que o autor introducenos na Florencia dos Medi-

ci a través das palabras de Bianca de Medici, a filla bastarda de Cosme de Medici.

Interesados por recrear a historia amósanse tamén os escritores Francisco Castro, Xosé Agrelo Hermo e Xelís de Toro. Francisco Castro no relato titulado *Memorial do infortunio* (col. Relatos Históricos, A Nosa Terra), utiliza tamén a primeira persoa para trasladar os lectores ó século XVI, á expedición de Francisco de Pizarro polas terras do Perú, coa derrota e morte do Inca Atahualpa.

Un contexto histórico semellante, tamén o século XVI nos seus comezos e tamén a conquista e colonización das terras de América, é o pretexto para o relato de Xosé Agrelo Hermo *Rumbo ao Maluco* (col. Nume, Toxosoutos), que foi gañador ex aequo no II Certame Literario de Aventuras «Antón Avilés de Taramancos». Nesta ocasión a voz narrativa, tamén en primeira persoa, ten o xeito de diario no que o mozo Antón Varela, personaxe histórico nado na vila coruñesa de Noia, fálanos do día a día da expedición capitaneada por Magalláns, da que el formaba parte como grumete, e que tiña como finalidade chegar ás Illas Molucas.

Xelís de Toro interésase por recrear dende a ficción literaria un acontecemento máis próximo no tempo, comezos do século XIX, e que en certo modo forma parte da memoria histórica dos galegos. *The Corunna boats* (col. Fóra de Xogo, Xerais), narra a pouco heroica retirada do

exército inglés capitaneado por sir John Moor, que foxe dende Portugal permanentemente hostilizado polo franceses. A ben documentada e ben escrita historia apoiase nos seu protagonista, o mozo Robin Donegan, fillo dun soldado inglés que foi abandonado en León e vai tras o exército en retirada.

Tamén ten marco histórico o álbum de cómic titulado *Campos de Cuba* (Xerais), con guión e debuxos de Fran Jaraba que retoma personaxe e escenarios dun traballo anterior. A época é 1887, en pleno alzamento independentista cubano contra o goberno colonial español. O protagonista é Maxi Torres, un mozo estudante compostelán que desertou do exército e vive na Habana baixo unha falsa identidade. Gran calidade gráfica e bo equilibrio entre documentación histórica e ficción, son calidades para unha amena e interesante lectura.

Aínda que aparece dentro da bonita colección Relatos Históricos da editorial A Nosa Terra, o conto titulado *A muller mariña*, escrito por Xosé Luís Martínez Pereiro, non trata da recreación dun acontecemento histórico, senón dun novo tratamento, con grandes doses de humor, da lenda clásica que sitúa a orixe do apelido «Mariño» (moi común en Galicia), na descendencia da parella formada polo cabaleiro don Froián e unha serea que atopou na praia e a quen puxo o nome de Mariña. Salientan a cuidada edición e as interesantes ilustracións de Ana Pillado.

Tamén unha antiga lenda é orixe do relato co que a editorial Galaxia permítenos gozar unha vez máis da excelente prosa do lembrado Carlos Casares. *O galo de Antioquía*, nunha cuidada edición de formato grande e tapa dura, con ilustracións de Andrés Meixide, non é, nin moito menos, un libro unicamente para mozos. A historia do ferreiro que

pon ovos, mestura na sabia prosa recursos e motivos nos que recoñecemos a voz do autor: o tratamento do humor xunto co realismo máxico e coa descrición dun mundo escuro e intransigente que destrúe o que é distinto e non pode asimilar.

Outro libro con características semellantes no que se refire os seus destinatarios, non só mozos senón todo tipo de público lector, é o estupendo conxunto de contos breves escrito por Manuel Rivas *Contos de Nadal*, publicado en edición de luxo por Xerais. Os excelentes relatos, oito en total, que tratan de maneira máis ou menos directa o tema do Nadal, pero que son emocionantes e fermosos retratos de personaxes, están enriquecidos coas non menos excelentes ilustracións de Miguelanxo Prado.

Relatos breves de variada temática son tamén os que conforman o libro de Ramón Caride *Boca da noite* (col. Punto de Encontro, Everest-Galicia). Un

conxunto de nove historias entre as que, a primeira delas titulada «South Star», que conta como a aparición do inesperado pon fin a unha traxectoria vital perfectamente planificada por unha mente fría e calculadora, recibiu un premio no Certame Roberto Blanco Torres de 1999.

Son, así mesmo, tres relatos os que integran o libro de Agustín Fernández Paz *Tres pasos polo misterio* (col. Fóra de Xogo, Xerais) que, como indica o título xeral, responden a un xénero no que o autor ten dado sobradas mostras de competencia, o xénero de misterio e terror, onde o sobrenatural e inesperado xorde para alterar a vida cotiá dos personaxes que relatan en primeira persoa as súas extraordinarias experiencias.

A presenza do sobrenatural que se introduce nas vidas ordinarias é tamén o tema de fondo da nova novela de Xosé Antonio Perozo *Caderno de Riparia* (col. Fóra de Xogo, Xerais). A histo-

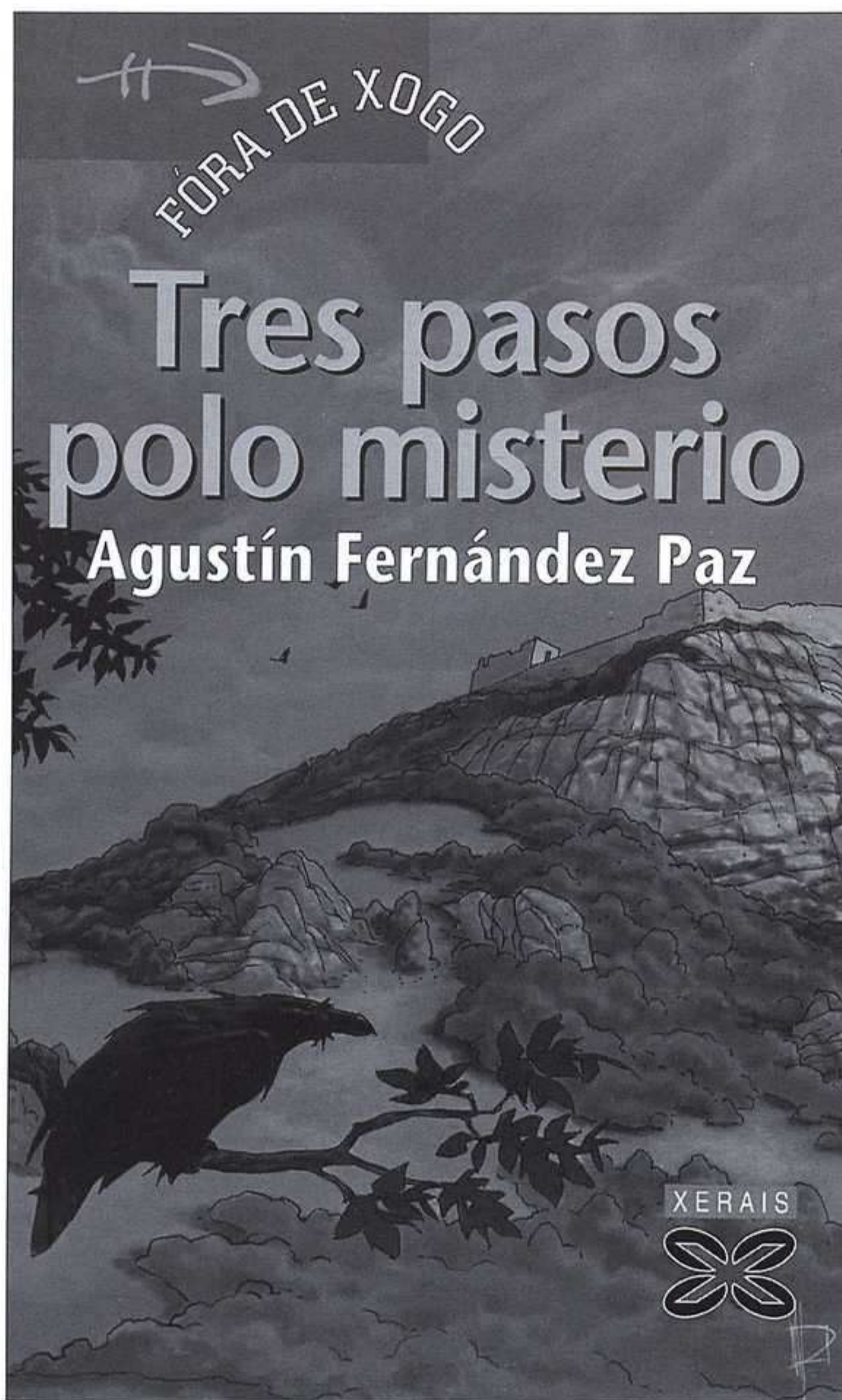
ria está protagonizada por un home maduro, escritor de sona, que se despraza a unha pequena illa da costa galega para pasar uns días de vacacións. Dende o primeiro día este home é visitado por presencias fantasmais que semellan incitalo a rescatar do pasado unha escura historia de odios, amor e morte.

Adolescencia, amor e problemas actuais

Como vén sendo unha constante, tamén son varios os libros que reflicten a problemática propia dos anos de adolescencia e primeira mocidade. Ademais, cada título incorpora unha temática específica que o singulariza e contribúe a ofrecer aspectos diferentes desa mesma realidade. Así, na novela de Francisco Castro *Un bosque cheo de faias* (col. Punto de Encontro, Everest-Galicia), o mozo protagonista, que vive coa súa nai divorciada, descobre traumáticamente a existencia do racismo e a xenofobia. Queremos salientar as interesantes ilustracións feitas por Manel Cráneo.

A nova novela da escritora An Alfaya, *O cero escuro* (col. Catavento, Tambre Edelvives), introdúcenos, como é habitual nesta autora, na complexa intimidade dos personaxes, seres mal integrados que desenvolven unha coiraza para protexer o seu delicado mundo interior. Os problemas da protagonista desta novela, unha rapaza que se busca a si mesma, mestúranse no relato cunha aventura perigosa na que se vai ver na necesidade de axudar a unha amiga raptada por unha banda de delincuentes que utilizan para os seus fins o desexo de fama e notoriedade que senten moitos adolescentes.

Nesta mesma liña sitúase a novela de escritora Fátima Peón Torres. *Camposanto* (col. Nova 33, Fundación Caixa Galicia),

que obtivo o Primeiro Premio en lingua galega do XV Premio Rúa Nova de Narracións Xuvenís, é unha complexa e ben resolta narración que presenta a dúas rapazas protagonistas, Sofia e Lea, alternando capítulos do seu presente con outros que se refiren ó pasado de ambas e que, ademais de tocar os temas clásicos da mocidade, interérase por outros aspectos de actualidade como a reflexión sobre a propia identidade sexual, a morte dos seres queridos, o espertar da conciencia social e, fundamentalmente, o horror das vexacións e malos tratos que algúns rapaces sofren, entre o desconcerto e a vergoña, mesmo dentro do seu propio fogar.

A panda como protagonista colectivo foi a elección de Rafael Lema para a súa novela *Mareas Negras* (col. Catavento, Tambre Edelvives). Aínda que o protagonismo real da historia é para A Costa da Morte que aparece singularizada non só pola súa paisaxe, senón tamén polos séculos de historia, polas súas lendas, e pola forma de ser e de vivir das xentes que alí habitan, e todo elo presidido e determinado polo mar. Fondo coñecedor desta contorna, o autor lévanos ós tráxicos días do accidente e afundimento do *Prestige* e, a través dos rapaces protagonistas, fainos partícipes da traxedia que se viviu.

Outro tema de gran actualidade é o da guerra de Iraq que cada día nos trae noticias deste atormentado país. O escritor Manuel Lourenzo González achéganos a esta dura realidade na súa novela *Irmán do vento* (col. Fóra de Xogo, Xerais), que levou o Premio Merlín 2003. O protagonista e narrador é Khaled ben Sayian, un mozo deste país que ve alterada a súa vida coa chegada da guerra e a quen as circunstancias obrigan a facer de heroe involuntario nunha ariscada aventura coa que o autor

dáanos a coñecer a dor e a frustración dun pobo que non quer perder os seus dereitos nin a súa dignidade.

Antón Cortizas na novela *Onde o sol non adormece* (col. Fóra de Xogo, Xerais) narra de xeito orixinal a historia dun amor de adolescencia. Dúas voces narrativas, as do rapaz e a rapaza protagonistas da historia, separadas na distancia de varios anos nos seus respectivos presentes, achégannos as súas vivencias máis íntimas e coas súas palabras coñecemos a historia dun milagre, o descubrimento do mundo dunha nena cega de nacemento. O relato mestura os sentimentos amorosos coa sensualidade das percepcións mediante todos os sentidos corporais, tamén inclúe certa dose de misterio e un emocionante final.

O amor, como a gran forza que é capaz de todo, é tamén o tema base da novela de An Alfaya, *Buguina namorada* (col. A Letra Dormente, Xerais). Utili-

zando unha linguaxe moi poética todo o relato é unha alegoría da soidade e o illamento que só poden ser superados a través da desinteresada entrega amorosa.

Ana Mª Fernández dedica a estes lectores o seu poemario *O país de amarnos* (col. Punto de Encontro, Everest-Galicia), no que o amor é o obxecto poético recorrinte. Son versos intimistas, despoñados do recurso da rima, nos que o «eu» lírico se dirixe constantemente a un «ti» con quen comparte os sentimentos que configuran un espacio común, ese país intemporal o que fai referencia o título. As sutís ilustracións son obra de Xosé Cobas.

A fantasía ten unha notable representación no libro de Marilar Aleixandre, *A vaca de Fisterra e a trabe de alcatrán* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives), relato de aventuras que transcorre nun mundo paralelo que a autora soubo crear con acerto mesurando elementos da realidade

cotiá con outros da súa invención, facendo aparecer seres do universo mítico e recreando lendas da tradición popular e literaria. Outro acerto do libro é a linguaxe empregada e os xogos lingüísticos que utiliza. As ilustracións foron realizadas por Lázaro Enríquez.

Unha escritora que consolida a súa carreira literaria con cada novo título que publica é Paula Carballeira. Nesta ocasión volve sorprendernos coa súa última novela, *A era de Lázaro* (col. Costa Oeste, Galaxia), un libro complexo, con pluralidade de voces, diferentes rexistros e variedade de formas textuais, no que actualiza o tema dos mortos viventes e permítese mesturar o drama co humor con resultados máis que notables.

Para finalizar este bloque citarei dous libros de carácter lendario. O escritor Suso de Toro preséntanos *Morgún* (col. Fóra de Xogo, Xerais), libro de aventuras situado nun mítico pasado celta e no que relata a vida violenta e excepcional dun heroe, Morgún, tamén chamado «Lobo Máxico». O outro libro é o titulado *Crónica de Ofiusa* (col. Doce x vintedous, Sotelo Blanco), escrito por Francisco Vázquez Chantada, que sitúa a súa acción na Idade Media e que tamén é un relato de aventuras no que se nos fala dos primeiros anos e dos traballos de iniciación dun mozo destinado a ser un heroe guerreiro, un loitador pola liberdade do seu pobo.

Propostas variadas para a mocidade

No seguinte grupo de idade, nenos e nenas que chamamos xoves lectores, houbo tamén unha variada e interesante produción. De moito interese, sobre todo polo seu valor histórico e fundacional, é a edición, por primeira vez de forma conxunta, de

FEDERICO FERNÁNDEZ, POLO MAR VAN AS SARDIÑAS, GALAXIA, 2003.

tres contos de Vicente Risco, figura senlleira do movemento político nacionalista nas primeiras décadas do século XX. *Tres contos maravillosos* (col. Árbore, Galaxia) recupera, máis de oitenta anos despois de que fosen escritos, o primeiro intento de crear unha literatura infantil propia, enmarcada dentro do compromiso daqueles intelectuais galeguistas pola defensa do idioma e pola educación das novas xeracións segundo criterios progresistas e modernos. O libro inclúe tres contos dos que só o primeiro deles, «O rei avarento», chegou a ser publicado no ano 1921. Os outros dous son «O labrego e máis o Rei» e «A dona encantada». As tres están inspirados na tradición literaria popular, sendo o primeiro e o terceiro clasificables dentro dos chamados contos maravillosos ou de fadas e o segundo presenta as características dos designados como «contos de homes astutos». A nova edición que agora se pon ó alcance dos nenos e estudosos conta coas ilustracións de Jacobo Fernández.

E nesta mesma colección Árbore da editorial Galaxia, nun afán de recuperar para os nenos e nenas actuais os clásicos da nosa cultura, aparece unha selección das propostas gráfico-literarias do libro de Castelao *Cousas dos nenos*, na que a intelixencia, o humor, a crítica social e a tenrura, ademais da excepcional calidade dos debuxos, contribúen a manter vixente o interese das novas xeracións. O mesmo afán recuperador apréciase na nova edición do libro pioneiro da literatura infantil en lingua galega *Polo mar van as sardiñas*, escrito por Xohana Torres e publicado por primeira vez no ano 1968. Nesta nova edición as ilustracións son de Federico Fernández.

Un fermoso libro en forma e contido, un dos máis interesante

ANXELES FERRER, O GRILLO GASTÓN, EVEREST GALICIA, 2004.

da temporada e ó que non podemos aplicar a clasificación por idades xa que é válido para toda clase de lectores, é o escrito por Xabier P. Docampo e ilustrado por Xosé Cobas, *Bolboretas* (col. Rañaceos, Everest-Galicia). Novamente é o amor o tema de fondo, o sorprendente e perturbador descubrimento do amor. O fermoso texto e as non menos fermosas ilustracións están cheos de sensualidade e definen, sen nomealos, mediante un logrado xogo metafórico, os sentimentos.

Nesta mesma colección Rañaceos, tan coidadosamente editada, atopamos o libro escrito e ilustrado por Suso Cubeiro, *Larita*. As estupendas ilustracións deste artista serven para complementar un texto no que a protagonista é unha vella máquina de tren, unha locomotora de vapor con máis de cen anos de existencia que nos fala en primeira persoa da súa azarosa vida.

O veterano e recoñecido escritor Agustín Fernández Paz opta por recrear dende a súa persoal perspectiva as estruturas clásicas dos contos maravillosos no

seu libro *A serea da illa negra* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives). Consta de dous relatos ilustrados por Miguelanxo Prado nos que as respectivas heroínas deberán superar os necesarios riscos da aventura para restablecer o equilibrio que foi alterado. Outro novo libro deste autor, *A praia da esperanza* (col. Merlín, Xerais), relata a amizade entre unha nena e un ser do mundo máxico, unha pequena serea, para tratar novamente o tema das graves consecuencias da destrución do medio natural e das formas de vida que os as bases da nosa cultura.

E unha serea é tamén protagonista do relato escrito por Fina Casalderrey *Filla das ondas* (Kalandraka). Nesta ocasión a autora proponnos un paseo polo casco vello da cidade de Pontevedra da man de Mariña, unha serea que na máxica noite de San Xoán deixa o escudo de pedra do que forma parte para acompañar o mozo Froiaz no descubrimento da historia e dos lugares máis significativos desa fermosa cidade. As ilustracións son de Xosé Chavete.

Outro veterano, Xoán Babarro escribe para estes lectores dous libros novos representativos dunha liña na que recoñecemos a este autor: a súa preocupación polos valores culturais e patrimoniais das linguas e a atención os que son ignorados e loitan pola supervivencia. *Chalchiuites* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives), é un orixinal libro de contos breves agrupados por parellas nos que cada parella trata un tema similar utilizando estilos e linguas diferentes, galego e castelán de Latinoamérica. No titulado *Sempre Hausa* (col. Árbore, Galaxia), un mozo africano narra en primeira persoa a súa difícil vida, dende que tivo que marchar da súa aldea ata que chega a converterse nunha cotizada estrela do fútbol.

O tamén coñecido debuxante escritor Xaquín Marín pon texto e ilustracións a *Malfeito bufón* (col. O Trolebús, Casals), historia fundamentalmente humorística, ambientada na Idade Media, na que, unha vez máis, o personaxe marxinal e desprezado, o bufón tolleito do que todos fan burla, e quen de utilizar a súa intelixencia para poñer de manifesto a inxustiza e desenmascarar al mala artes.

Boris (col. Árbore, Galaxia) é o novo título de Concha Blanco no que retoma un estilo que xa utilizou noutras ocasións. Narrado en primeira persoa polo seu protagonista infantil, o principal atractivo do relato está no uso desa voz narrativa que combina a inxenuidade coa agudeza para falar de si mesma e da súa familia ó tempo que presenta a Boris, unha gatiña que acaba de chegar á casa e que esperta o interese e a curiosidade da súa pequena propietaria.

Interesante e orixinal parecenos o libro de Dolores Ruiz *Historia invisible do bico Simón* (col. Árbore, Galaxia). Desenvolvéndose todo o tempo nun mundo de abstraccións que sou-

bo personalizar con acerto e gracia, a autora cóntanos a historia dun bico, un bico de amor que antes de chegar ó seu destino vai atopando outros personaxes que poñen atrancos ou estimulan o seu camiño: a pena, as dúbidas, os desexos, o tempo, os celos... Outra muller, Belén Padrón, encargouse das ilustracións.

A fantasía nas súas diversas modalidades segue a ser un recurso moi utilizado polos escritores que dirixen os seus textos a estes lectores. Así, Nacho Pérez en *Carmen e a súa amiga Barbi* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives), válese dun soño da súa protagonista para facela entrar no mundo das bonecas, un mundo no que tamén existen celos e xerarquías e onde a nena deberá escoitar as queixas das súas compañeiras de xogos. No mundo dos soños móvese igualmente o neno protagonista do relato *A alfombra falsa* (col. Montaña Encantada, Everest-Galicia), escrito por Xavier López Rodríguez, os pesadelos dunha febre alta e as malas artes dunha alfombra cun comportamento inesperado, levan o rapaz a un mundo subterráneo cheo de perigos e de extraordinario encontros. Mundo máxico é, así mesmo, o do trasno do relato *Chis Chisgarabís* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives) escrito por Ánxela Gracián que engade así un novo nome propio á xa abundante nómina de pequenas criaturas que habitan a literatura infantil galega.

Outro tema frecuente é o que amosa a realidade cotiá a través dos ollos dalgún animal personificado. É a opción elixida por Ánxela Loureiro na súa historia *Ota quere voar* (col. Merlín, Xerais), na que presenta a unha gaviota protagonista que nace nuns cantís e acada a plenitude adulta despois de diversas aventuras que inclúen un non moi satisfactorio encontro cos seres humanos.

Continuando coa serie da que

xa apareceron dous títulos anteriores, o autor Xoán Abeleira retoma personaxe e ambiente no libro *O caribú namorado* (col. Nunavut, Xerais). Nesta ocasión, Nunavut, a pequena esquimó, acompaña os seus pais e o resto do seu grupo na caza dos caribús. Como nos libros anteriores da serie, apoiase nas interesantes ilustracións de Jacobo Fernández.

Falaremos agora de dous libros de poemas escritos por autores ben coñecidos e prestixiosos. *¿Quen vive aquí?* (col. Árbore, Galaxia) escrito por Ana Mª Fernández, é un paseo poéti-

co por distintos ambientes: o mar, a montaña, o río, a selva... Elementos da paisaxe natural e seres vivos que os habitan, xorden nas musicais estrofas desta autora de gran sensibilidade e expresiva linguaxe. *Bicos na voz* (col. Caracol, CEDMA), é o novo título de Antonio García Teijeiro, esta vez en edición bilingüe galego/castelán. Cos bicos como tema poético, volvemos a atopar nas composicións deste libro o lirismo e a rica expresión de sentimentos que caracterizan o autor.

A editorial Toxosoutos comezou unha nova colección de có-

mics. Titulase Os Barbanzóns e o responsable de texto e guión é Pepe Carreiro. De momento saíron dous títulos: *Baroña ou morte* e *No solpor da prehistoria*. Os protagonistas da serie son os habitantes do castro celta de Baroña a quen o autor, con moito sentido do humor, atribúe caracteres definidos. Os dous títulos aparecidos supoñen divertidas caricaturas do mítico mundo celta e mesturan a vida no poboado prehistórico con referencias a nosa civilización actual, o resultado é unha estimulante lectura, divertida e desmitificadora.

E, finalizando este bloque de idade, aínda que se trata de libros que polas súas características e contido poden despertar interese en todo tipo de lectores, constatamos que a colección Cabalo Buligán de Xerais, dedicada a selección comentada de contos populares e da que son responsables Xosé Miranda e Antonio Reigosa, segue a súa traxectoria e vén de incorporar dous novos títulos co que xa chegaron ós vinte: *Contos prodixiosos I* e *Contos prodixiosos II*, o primeiro ilustrado por Patricia Castelo e o segundo por Chus Ferrín.

Obras atractivas para lectores autónomos

Para o seguinte grupo de idade, o dos lectores autónomos, capaces de ler por si mesmos un texto sinxelo e non moi extenso, volvemos atopar os animais como protagonistas, o tratamento lúdico da linguaxe, a fantasía, o humor... Moi interesante, orixinal e ameno pareceunos o libro de Daniel Ameixeiro, *Xan e Pericán* (col. Merlín, Xerais), finalista do Premio Merlín 2003. Historia versificada na que dous personaxes, Xan e Pericán, ven-se leados en continuas situacións disparatadas e absurdas, que moven á risa, tanto polo que se conta como pola linguaxe na

PABLO OTERO «PEIXE», DESEÑADORA DE HORA EN HORA, TAMBRE, 2004.

que están contados. Son tamén moi notables as ilustracións de Andrés Meixide.

Orixinal e salientable resultounos igualmente o libro *Dende abaixo* (col. Montaña Encantada, Everest-Galicia), escrito e ilustrado por Alberto Urcaray. Con humor, tenrura e todo o engado da súa linguaxe, un neno pequeno vaise referindo ó «mundo de arriba» no que están os adultos e todas as cousas inalcanzables, e ó «mundo de abaixo», o mundo das nenas e dos seres pequenos, dende o que el mira e tenta comprender.

Un novo título da oportuna colección *¿E Que?* (Galaxia/Editores Asociados) xunta a Xosé A. Neira Cruz e a Joakin Mitxelena poñendo texto e ilustracións ó libro *Eu son adoptada*, no que con claridade, sinxeleza e tenrura, mediante un caso e unha situación concretos, achégase ós nenos o tema tan actual das adopcións.

O verso e a rima, como ben saben os autores, gustan especialmente ós nenos destas idades e moitos libros dirixidos a eles utilizan estes recursos nas súas narracións. Así a escritora Montse Varela escribe en verso a súa colección e pequenas historias titulada *Cantos contos nun tris tras* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives), ilustradas por María Lires. Tamén Xoán Babarro recorre ós diálogos versificados de estrutura repetitiva para facer progresar a historia *Deseñadora de hora en hora* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives) na que a pequena forcadela protagonista vai de acá para alá ofrecendo a uns outros as súas habilidades de deseñadora e costureira. As orixinais ilustracións son obra de Pablo Otero «Peixe».

Carácter puramente lírico ten o poemario escrito en colaboración por Helena Villar e Xesús Rábade, *Dona e Don* (col. Árbore, Galaxia) no que se recollen composicións realizadas por es-

ta parella ó longo dunha década. Trátase de pequenos poemas que personalizan a diversos seres inanimados moi relacionados co universo afectivo da infancia. de ilustrar o libro encargouse María Lires.

Ramón Caride fai a súa achega a estes pequenos lectores con dous novos libros: *O Cabo da Serpe* (col. Montaña Encantada, Everest-Galicia) e *Ruki, o rato robot* (col. O Trolebús, Casals). *O Cabo da Serpe*, ilustrado por Eduardo Baamonde, adapta para estes nenos o tema do deterioro do mar e do medio ambiente pola contaminación e os vertidos incontrolados. *Ruki, o rato robot* ten como protagonista a un rato mecánico que é astronauta e viaxa por distintos planetas. O veterano Manolo Uhía encargouse das ilustracións. O mesmo Uhía encárgase de texto e ilustracións no libro *O paraestrelas* (col. Ala Delta, Tambre Edelvives) no que tamén aparece a idea de aprender a gozar da natureza sen alterala nin danala.

Calidade nos títulos para primeiros lectores

Pasamos a ocuparnos dos libros dirixidos a prelectores e primeiros lectores, un sector de idade no que se mantén a tendencia destes últimos anos no referente ó interese e á calidade dos títulos editados.

Citaremos en primeiro lugar as coleccións da editorial A Nosa Terra que se teñen convertido en lectura predilecta dos máis pequenos, como ben saben os mestres e bibliotecarios. Referímonos ás coleccións Os Bolechas que coas novas entregas destes meses consta xa de 32 títulos (Os novos títulos son: *Os Bolechas rifan no cuarto de baño*, *Os Bolechas teñen unha curmá*, *Os Bolechas van a un festival* e *Os Bolechas van en caravana*). Con estes mesmos personaxes como protagonistas outras dúas coleccións tamén de moito éxito son *Os Bolechas querensaber* e *Os Bolechas van de viaxe*. Na primeira, con oito títulos

xa, incorporouse ultimamente *Cómo é a policía local* e *Cómo é unha biblioteca*. Na segunda citada saíu o novo libro *A vaca de Amaía*. Todos son da autoría de Pepe Carreiro que a través das peripecias cotiás deste grupo de nenos conecta perfectamente con gustos e preferencias dos máis pequenos.

Unha nova colección para rapaces moi pequenos é a chamada Dediños da editorial Tambre Edelvives. Editados con material resistente e reducido tamaño axeitado as mans infantís, todas as páxinas presentan pequenos buratos que permiten xogar a ir metendo os dediños. As ilustracións son de Juan Ramón Alonso e os textos, moi breves e todos eles adaptación do folclore popular, están a cargo de Antón Cortizas. Ata o momento levan aparecidos oito títulos.

A editorial coruñesa creada hai pouco Primera Persona, encargou ó colectivo Montbel, grupo de mestres de Educación Infantil, o libro *Imos ir á escola*, que conta coas ilustracións de Eva Bello Alonso. É un libro dirixido os nenos e nenas que se preparan para ir á escola por primeira vez e as súas familias e nel se reproducen y explican situacións cotiás da práctica escolar nestes comezos tan importantes.

Na colección Merliño de Xerais atopamos tres novos títulos, dous deles son recreación de contos populares e un terceiro, moi divertido, é unha parodia humorística dos contos maravillosos. salientan en todos eles as ilustracións que son obra de prestixiosos artistas. Así, *O caracol Remoldiño*, historia popular recreada en verso por Xoán Ramiro Cuba, gozamos dun texto divertido e dos excelentes debuxos de Óscar Villán. *O galo avisado e o raposo trampulleiro* é unha coñecida fábula versionada por Antonio Reigosa, unha das persoas que máis se ten distinguido na recuperación e posta

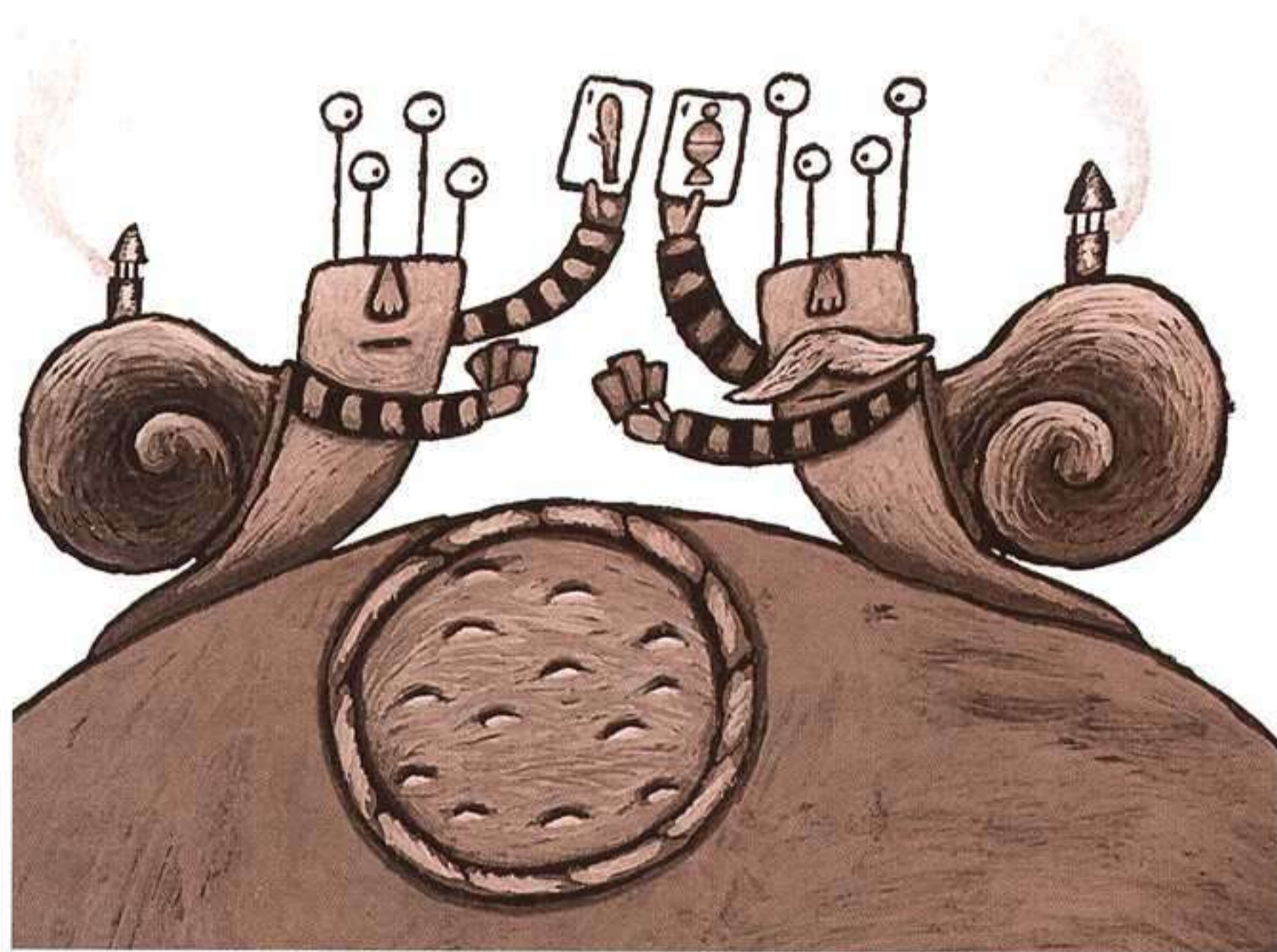

CHUS FERRÍN, ¿ONDE ESTÁ O SOL?, SOTELO BLANCO, 2004.

ó día do folclore popular galego, e está enriquecido coas singulares achegas gráficas de Xosé Cobas. Irene Pérez Pintos constrúe un texto versificado, moi enxeñoso e divertido, o titulado *O porco centelludo*, no que se parodia os contos maravillosos e no que, coa axuda dos debuxos realizados por Lázaro Enríquez, asistimos á transformación dun porco en aposto príncipe.

Everest-Galicia segue ampliando a súa colección de álbums da colección Montaña Encantada. Os títulos agora aparecidos son *O grilo Gastón* e *A aventura de Roque no mar*. *O grilo Gastón*, escrito e ilustrado por Ánxeles Ferrer, combina texto e ilustracións nunha sinxela historia que achega os máis pequenos o tema das persoas que se ven na obriga de abandonar o seu país na procura dunha vida mellor. As persoais e coloristas ilustracións de Beatriz García Trillo poñen imaxes ó breve conto de Jesús Peteiro *A aventura de Roque no mar*, que fala de Roque o pescador e do que lle sucedeu un día de mar en calma cando decidiu saír na súa pequena lancha de remos.

Na bonita serie da colección Árbore da Galaxia dedicada os pequenos apareceron tres atractivos títulos: *Rato Pincho*, libro que volve xuntar dous excepcionais creadores, Gloria Sánchez, estupenda, como sempre, na súa recreación do vello tema da loita entre o gato e o rato, e Pablo Otero «Peixe», debuxante de moi persoais propostas. *¿Que contan as ovellas para durmir?* está escrito e ilustrado por outro creador de excepción, Kiko da Silva, que conta unha divertida historia na que utiliza os recursos da «aventura camiño», posibilitando encontros, reiteracións, acumulacións e sorpresas. Finalmente, no libro *Mola que chova*, a escritora e ilustradora Renata Otero fála-lles ós nenos das cousas diverti-

ÓSCAR VILLÁN, O CARACOL REMOLDIÑO, XERAIIS, 2003.

das que se poden facer os días de chuvia.

Para a colección Bolboreta da Sotelo Blanco escribiron as súas historias Xosé Antonio Perozo e Chus Ferrín. O libro de X.A. Perozo titúlase *Vanesa non quere ser princesa*, está ilustrado por Xaime Asensi e nel, con sinxeleza e humor baseado tamén na parodia dos contos maravillosos, fálaselles ós nenos do seu dereito a elixir en liberdade sen que as expectativas dos maiores nin os prexuízos sociais interfiran nos seus desexos. Chus Ferrín escribe e ilustra *¿Onde está o sol?* no que presenta a unha nena e a súa avoa nunha viaxe na procura do sol que semella ter perdido o seu camiño.

Sempre é un pracer atoparnos de novo con Gloria Sánchez e gozar do seu traballo. Para a colección Infantil de Alfaguara Obradoiro volve a recuperar a fórmula das adiviñas que lle permite conxugar linguaxe poética, sorpresa e humor. O libro, ilustrado por Óscar Villán, *Adiviñas de animais*, consta de vintecinco adiviñas nas que o texto está reforzado con caligramas que axudan a descubrir o que se agocha en cada unha delas. Esta mesma autora para a serie branca da colección O Barco de Vapor de

SM, presenta o delicioso *Contos con letras* no que xoga coa forma e disposición das letras que compoñen as palabras dotando as grafías dunha sorprendente capacidade plástica e expresiva.

Nos seus anos de existencia a editorial pontevedresa Kalandraka tense convertido en referente no sector do álbum ilustrado e en sinónimo de calidade e vangarda. Nestes últimos meses, e falando unicamente dos libros escritos orixinariamente en galego, atopamos tres títulos da colección Contos do Trasnó, versións de contos clásicos e populares, e outro de nova creación presentado na colección Demademora, todos eles no formato e tratamento que xa coñecemos e valoramos. Os contos populares son: *Amora*, adaptado por Anxos Garabana cun estupendo traballo de Óscar Villán que pon imaxes a este conto que é un xogo lingüístico de concatenacións e tamén unha representación simbólica do tránsito e fluír da vida. Outro gran artista é Federico Fernández encargado de ilustrar a adaptación feita por Olalla González do coñecido conto que titulou *Chibos chibóns*, no que se utilizan recursos narrativos como a reiteración do número tres, presenza de onomatopeas que van

incrementando a súa intensidade, e no desenlace, a derrota do abusón gracias o talento e a cooperación dos amigos. *O zapateiro e os trasnos*, adaptado por Eva Mejuto a partir dun conto popular de tradición europea, foi ilustrado por Elia Manero que utiliza técnica mixta con emprego do colaxe tridimensional. O álbum da colección Demademora titúlase *Amores de gato e rato*, está escrito por Toño Núñez e ilustrado por Susana Widmann, é un conto rimado no que se volve a presentar o tema do «cazador cazado» e exemplifica como a forza bruta pode ser vencida con astucia e intelixencia.

Un ano máis, o teatro para nenos e mozos segue a ser a disciplina pendente. Seguramente isto sexa debido á pouca demanda deste xénero por parte dos destinatarios tradicionais, os chamados «adultos intermedarios», fundamentalmente mestres e profesores. Precisamente para uso destes intermedarios edita os seus precarios textos teatrais Edicións Fervenza na colección que titula A Pinguela, Teatro Escolar. Os últimos aparecidos son: *Clave Rosa*, de Fernando González Graña; *Olo cos estudantes* de Manuel Bergueiro López; *Mariñeiros no Nadal*, de Esther de Silva; *¿Pista ou peste?*, de Manuel Daniel Varela Buxán e *O enfermo 4M*, de Olimpio Arca Caldas; pouco interesantes en xeral cando non manifestamente estereotipados e arcaicos. É magoa que os bos escritores e escritoras actuais non manifesten, en xeral, interese por este xénero.

Este breve repaso, necesariamente apresurado, agardo que cumpra o obxectivo de amosar un panorama variado e estable, cunha media satisfactoria de calidade e tamén con algúns títulos moi salientables que seguramente pasarán a incrementar o que xa se vai perfilando como un canon de literatura infantil e xuvenil en lingua galega. ■